

Język polski: KLASA II T - Zadanie 7 – z dnia 15.05.2020r

Temat lekcji: Waław Potocki – oświecony sarmata („Nierządem Polska stoi”, Zbytki polskie”)

Nauczyciel: Anna Bielenda (anjabelenda@gmail.com)

1. Proszę wejść na stronę szkoły, są tam zamieszczone materiały w punkcie: e-podręczniki, kliknąć: kształcenie ogólne, potem poszukać w materiałach tematu: ”Poeta, moralizator i filozof, czyli Waław Potocki” przyjrzeć się biografii Potockiego i wypisać najważniejsze informacje do zeszytu.
2. Proszę przeczytać wiersze „Nierządem Polska stoi” oraz „Zbytki polskie”(podręcznik str. 183 – 184 lub scan).
3. Proszę wykonać zadania umieszczone pod tekstami, zapisać odpowiedzi w zeszycie i przesłać na mój adres mailowy.
4. Czas wykonania i przesłania zadania: do 20 maja 2020r

Wacław Potocki – oświecony Sarmata

Nierządem Polska stoi Kondycja stanu szlacheckiego

- 1 Nierządem, powiedział ktoś dawno, Polska stoi.
Gdyby dziś pojrzał z grobu po ojczyźnie swojej,
Zawołałby co garła: wracam znowu, skądem,
Żebym tak srogim z Polską nie ginął nierządem.
- 5 Co rok to nowe prawa i konstytucyje,
Ale właśnie w tej wadze jako minucyje¹:
Poty leżą na stole, poty nam się zdadzą,
Póki astrologowie inszych nie wydadzą,
Dalej w kąć albo małym dzieciom dla zabawy;
- 10 Założyłby naszymi Sukiennice prawy.
Nikt nie słucha, żaden się nie ogląda na nie,
Szlachta tylko uboga i biedni ziemianie,
Którzy się na dziesiątej opierają części²,
I to ledwie, tak inszy stan Polskę zagęści.
- 15 Mądry, możny, albo kto dostąpił honoru,
Księstwa, grabstwa, ten wolen; niechajże poboru³
Szlachcic który nie odda, zaraz mu po szlasku⁴
Pozwy, egzekucyje słą na onym kąsku⁵,
Że niejeden, niestetyż, z serdecznym dziś płaczem
- 20 Z dziatkami cudze kąty pociera tułaczem.

Polecenia

1. Scharakteryzuj na podstawie wiersza stosunek szlachty do prawa.
2. Wskaż konsekwencje dla państwa takiego traktowania prawa przez obywateli.
3. Zaprezentuj ocenę stanu szlacheckiego, jaką zawarł Wacław Potocki w utworze.
4. W jaki sposób poeta ujawnia swoją ocenę wydarzeń?

Zbytki polskie

- 1 O czymże Polska myśli i we dnie i w nocy?
Żeby sześć zaprzęgano koni do karocy;
Żeby srebrem pachółków od głowy do stopy,
Sługi odziać koralem⁶, burkatelą⁷ stropy;

¹ minucyje – kalendarze

² na dziesiątej opierają części – posiadają dziesiątą część ziemi w kraju

³ pobór – podatek

⁴ po szlasku – bez względu na okoliczności

⁵ na onym kąsku – na tej małej posiadłości ziemskiej

⁶ koralem – w liberie koralowej barwy

⁷ burkatela – brokat, czyli jedwabna materia bogato haftowana srebrnymi i złotymi nićmi

Wacław Potocki (1621–1696)

Szlachcic wywodzący się z rodziny ziemiańskiej zdeklarowanych arian. Kiedy nakazano innowiercom opuszczenie kraju, poeta zdecydował się przyjąć katolicyzm. Dom Potockich stał się wówczas ośrodkiem tajnej działalności religijnej. Mimo konwersji, w utworach poety widoczne jest ariańskie wychowanie oraz rozgoryczenie fanatyzmem katolickich rodaków.

W trakcie potopu Potocki początkowo, tak jak większość sąsiadów, walczył po stronie Szwedów, następnie stanął przeciwko najeźdźcom.

W poezji był publicystą, pisał fraszki, poematy, wiersze religijne i dydaktyczne. Krytykował w nich szlacheckie wady, sprzeciwiał się anarchii oraz rosnącej potęgze magnaterii.

Dostrzegał przepaść między sarmackimi ideałami a sarmacką rzeczywistością, którą zresztą barwnie opisał. Piętnując warcholstwo swego stanu, poruszał zagadnienie „przywilejów bez obowiązków”. Jako moralista uważał, że pisarz powinien budzić sumienie narodu, wskazywać przykłady do naśladowania. Widoczne jest w jego utworach silne pragnienie sprawiedliwości społecznej, które wyróżnia go na tle współczesnych.

Był autorem bardzo płodnym. Przerabiał utwory łacińskie, często bez podawania źródła, co było zwykłą praktyką epoki. Utwory zebrał pod koniec życia w tomy *Ogród fraszek* oraz *Moralia*. Jednym z ważniejszych dzieł Potockiego jest epos *Transakcja wojny chocimskiej*. Jego teksty krążyły w postaci rękopisów, ogromny dorobek literacki został wydany wiele lat po śmierci autora. Doceniono go w XIX wieku, przyznając mu jedno z czołowych miejsc w literaturze polskiego baroku.

- 5 Żeby na paniej perły albo dyjamenty,
 A po służbach złociste świeciły się sprzęty;
 Żeby pyszne aksamit puszyły sobole;
 Żeby im grały trąby, skrzypce i wijole¹;
 Żeby po stołach w cukrze piramidy stały
- 10 I winem z suchych groznów² wspanione kryształły.
 Już ci niewiasty złotem trzewiki, niestoty³,
 Mężowie nim wszeteczne wyszywają boty,
 Już perły, już kanaki⁴ noszą przy kontuszach;
 Poczekawszy, będę je nosili na uszach.
- 15 Żeby w drodze karety, w domu drzwi barwiani⁵
 Strzegli z zapalonymi lontami dragani⁶ –
 O tym szlachta, panowie, o tym myślą księża,
 Choć się co rok w granicach swych ojczyzna zwięża,
 Choć na borg⁷ umierają żołnierze niepłatni,
- 20 Choć na oczy widzą jej peryjod ostatni⁸,
 Że te wszystkie ich pompy, wszystkie ich splendece⁹
 Pogasną jako w wodzie utopione świece.
 Przynajmniej, kiedy się tak w świeckie rzeczy wdadzą,
 Porzuciwszy niebieskie, niechaj o nich radzą,
- 25 Żeby dzieciom zostały, żeby w nich spokojnie
 Dożyli, niechaj myślą z pogany o wojnie,
 Kiedy nie chcą wojować z światem i z zuchwałem,
 Choć w Panu oczywisty mają przykład, ciałem.

Polecenia

1. Wyjaśnij, jaką funkcję pełni pytanie inicjujące wiersz, a następnie odpowiedz na nie.
2. Wskaż opisane przez Potockiego typowe cechy sarmatyzmu.

Zadanie 3. Wymień z wiersza „Zbytki polskie” wszystkie zbytki polskie i opisz, na czym one polegają.